

**ΙΣΤΟΡΙΑ ΘΕΩΡΗΤΙΚΗΣ ΚΑΤΕΥΘΥΝΣΗΣ
Γ' ΤΑΞΗΣ ΗΜΕΡΗΣΙΟΥ ΛΥΚΕΙΟΥ 2013**

ΟΜΑΔΑ ΠΡΩΤΗ

ΘΕΜΑ Α1

Να δώσετε το περιεχόμενο των ακόλουθων όρων:

- α. Πολιτοφυλακή της Κρήτης
- β. Κοινωνιολογική Εταιρεία
- γ. Συνθήκη του Νεϊγύ

Μονάδες 15

ΘΕΜΑ Α2

Να συνδυάσετε τα ονόματα των προσωπικοτήτων με τα αξιώματα, τα οποία αυτές κατείχαν, αντιστοιχίζοντας κάθε φορά ένα γράμμα της πρώτης στήλης με έναν αριθμό της δεύτερης στήλης (Περισσεύουν δύο ονόματα).

ΣΤΗΛΗ Α	ΣΤΗΛΗ Β
α. Κωνσταντίνος Φούμης	1. Αρχηγός Γαλλικού Κόμματος
β. Αλέξανδρος Κουμουνδούρος	2. Αρχηγός Ορεινών
γ. Ιωάννης Κωλέττης	3. Αρχηγός Πεδινών
δ. Γερμανός Καραβαγγέλης	4. Υπουργός της «Προσωρινής Κυβέρνησης της Κρήτης»
ε. Δημήτριος Βούλγαρης	5. Μητροπολίτης Αμάσειας
στ. Επαμεινώνδας Δεληγιώργης	
ζ. Κωνσταντίνος Κανάρης	

Μονάδες 10

ΘΕΜΑ Β1

Ποιες πολιτικές εξελίξεις σημειώθηκαν στην Ελλάδα από το τέλος του πολέμου του 1897 μέχρι την εκδήλωση του κινήματος στο Γουδί (1909);

Μονάδες 12

ΘΕΜΑ Β2

Ποιες πρωτοβουλίες ανέλαβε ο Κωνσταντίνος Κωνσταντινίδης για την ίδρυση Ποντιακής Δημοκρατίας;

Μονάδες 13

ΟΜΑΔΑ ΔΕΥΤΕΡΗ

ΘΕΜΑ Γ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε τις ακόλουθες πτυχές του αγροτικού ζητήματος στη Θεσσαλία:

- α) Τις πρακτικές των ιδιοκτητών των τσιφλικιών (μονάδες 6)
- β) Τις θέσεις του Τρικούπη και του Δηλιγιάννη στο ζήτημα αυτό (μονάδες 6)
- γ) Τα προβλήματα και τις διεκδικήσεις των κολίγων (μονάδες 7), καθώς και την εξέλιξη του ζητήματος αυτού από το 1907 μέχρι και το 1910 (μονάδες 6).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α

[Η ΕΦΗΜΕΡΙΔΑ «ΑΙΩΝ» ΣΧΟΛΙΑΖΕΙ ΤΗ ΣΥΜΠΕΡΙΦΟΡΑ ΤΩΝ ΤΣΙΦΛΙΚΑΔΩΝ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ]

Και ὁμως τίς θὰ πιστεue ὅτι οἱ νέοι κύριοι τῶν χωρίων, οἱ ἀπὸ τῆς [Ἐπισημίας] Πύλης ἀγοράσαντες ταῦτα, εἰσὶν ἀπαιτητικώτεροι τῶν Τούρκων πρὸς τοὺς [...] Ἑλληνας γεωργοὺς; Παρὰ τοῖς Τούρκοις ἀνεγνωρίζετο τοῖς χωρικοῖς ἡ κυριότης τῆς οἰκίας καὶ τῆς περιοχῆς αὐτῆς [...] Ἀλλὰ οἱ νέοι κύριοι [...] ἐκβιάζουσιν τοὺς δυστυχεῖς νὰ τοὺς πληρώνουσι ἐνοίκιον διὰ τὰς οἰκίας, εἰς ἃς κατοικοῦσιν καὶ ἃς οἱ χωρικοὶ θεωροῦσι πρὸ ἀμνημονεῦτων χρόνων ὡς ἰδίας. Ἀλλὰ αἱ ἐνστάσεις τῶν χωρικῶν εἰς μάτην. Ἐπιδείκνυται αὐτοῖς τὸ τῆς ἀγοραπωλησίας ἔγγραφο, ἐν ᾧ¹ καὶ αἱ οἰκίαι ἐπωλήθησαν τῷ νέῳ κυρίῳ.

Ζ. Δ. Παπαδημητρίου, «Το αγροτικό ζήτημα και η δράση του Μαρίνου Αντύπα στη Θεσσαλία», στο: Π. Πετράτος (επιμ.), *Μαρίνος Αντύπας (1872-1907)*, Επιστημονικό Συνέδριο, Αγία Ευφημία, 16-19 Μαρτίου 2006, Πρακτικά, τόμ. Α', Αγία Ευφημία: Δήμος Πυλαρέων, 2009, σσ. 157-158.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β

[ΟΙ ΑΠΟΦΕΙΣ ΤΟΥ ΤΡΙΚΟΥΠΗ ΚΑΙ ΤΟΥ ΔΗΛΙΓΙΑΝΝΗ ΓΙΑ ΤΟ ΑΓΡΟΤΙΚΟ ΖΗΤΗΜΑ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΙΑΣ]

Ὁ ἴδιος ὁ Τρικοῦπης διευκρίνιζε μὲ σαφήνεια τὴ στάση του στὴ βουλή: «... ἐὰν ἐπιβάλωμεν τὴν διανομὴν τῶν κτημάτων εἰς τοὺς καλλιεργητὰς, ὅπως μοῦ τὸ ζητεῖτε, θὰ ἐκδιώξωμεν ἐξ Ἑλλάδος τὸ χρῆμα τῶν Ἑλλήνων τοῦ ἐξωτερικοῦ. Ἀντιθέτως, ὀφείλομεν νὰ προσελκύσωμεν τὰ κεφάλαια αὐτῶν τῶν Ἑλλήνων καὶ ὄχι νὰ τοὺς ἐκφοβίσωμεν... Ἡ κατάστασις εἰς τὴν Θεσσαλίαν πρέπει νὰ παραμείνη ὡς ἔχει, διότι τοῦτο ἀπαιτοῦν τὰ γενικώτερα συμφέροντα τῆς χώρας μας...» [...]

Μόνο ὁ Δηλιγιάννης, λόγω τῆς μόνιμης ἐχθρότητάς του ἔναντι τῶν «πλουτοκρατῶν τῆς διασποράς», ἐπιχείρησε τὸ 1896 νὰ περάσει ἀπὸ τὴ βουλή ἕνα νόμο γιὰ τὴν ἀπαλλοτρίωσι ἑνὸς μέρους τῶν τσιφλικιῶν ὑπὲρ τῶν καλλιεργητῶν τους. [...] Ἡ κατάθεσις καὶ μόνον τοῦ νομοσχεδίου αὐτοῦ τοῦ Δηλιγιάννη τὸ 1896 στὴ βουλή ἦταν στὴν πραγματικότητα ἡ πρώτη ἐπίσημη ἀναγνώρισις, ἀπὸ τὴν πλευρὰ τοῦ ἑλληνικοῦ κράτους, ὅτι ὑπῆρχε πρόβλημα μεγάλης γαιοκτησίας στὴ βόρεια Ἑλλάδα, τὸ «θεσσαλικὸ πρόβλημα».

Ἱστορία τοῦ Ἑλληνικοῦ ἔθνους, τομ. ΙΔ': *Νεώτερος Ἑλληνισμὸς ἀπὸ τὸ 1881 ὡς τὸ 1913*, Αθήνα: Ἐκδοτικὴ Ἀθηνῶν, ²2000, σσ. 70, 72.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ

ΤΟ ΥΠΟΜΝΗΜΑ ΤΗΣ ΠΑΝΘΕΣΣΑΛΙΚΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ ΑΓΩΝΑ

Το Φεβρουάριο του 1910 τα μέλη της Πανθεσσαλικῆς Επιτροπῆς Ἀγῶνα υπέβαλαν ὑπόμνημα στο βασιλιά Γεώργιο Α', ἐπιδιώκοντας τὴν παρέμβασή του: «... Δεν εἴμεθα κύριοι τῆς γῆς, ἢν καλλιεργοῦμεν, οὔτε τῆς

¹ Ἐν ᾧ: Με το οποίο.

καλύβης, ένθα διαμένομεν [...] και ούτε μας επιτρέπουσιν ελευθέραν ιδιοκτησίαν. [...] Μας εξωθούν², όταν θέλωσι και με τα κινητά πράγματα ημών και με τα μέλη της οικογενείας, περιφερόμεθα από χωρίου εις χωρίον, ώσπερ Αθίγγανοι. Ο γεωργικός πληθυσμός ελαττούται, η δε γεωργία ολοταχώς οπισθοδρομεί. Η τοκογλυφία ακμάζει και η ελonoσία μας θερίζει. Και όμως ευρισκόμεθα πλησίον των συνόρων. Είμεθα οι Ακρίται. Όταν όμως η αγροτική τάξις είναι ευχαριστημένη εκ της θέσεώς της, τότε το καθεστώς είναι περισσότερον εξησφαλισμένον. Καλλίτερος δε βασιλεύς είναι εκείνος, όστις καθιστά την ύπαιθρον γόνιμον χώραν. Εν Δανία η δουλοπαροικία κατηργήθη από του 1788 έτους και στήλη ελευθερίας υπενθυμίζει το γεγονός τούτο. Διατί να μη στηθή [στήλη ελευθερίας] και εν Ελλάδι;»

Ιστορία του Νέου Ελληνισμού, 1770-2000, 6^{ος} τόμος: Η εθνική ολοκλήρωση (1909-1922). Από το κίνημα στο Γουδί ως την Μικρασιατική Καταστροφή, Αθήνα: Ελληνικά Γράμματα, 2004, σ. 273.

ΘΕΜΑ Δ1

Αξιοποιώντας τις ιστορικές σας γνώσεις και αντλώντας στοιχεία από τα κείμενα που σας δίνονται, να παρουσιάσετε:

- α) Την αστική στέγαση των προσφύγων, όπως αυτή ξεκίνησε, με πρωτοβουλία του κράτους και της ΕΑΠ, από την Αθήνα και τον Πειραιά, με τη δημιουργία νέων συνοικισμών (μονάδες 13) και
- β) τον τρόπο στέγασης των ευπόρων προσφύγων, καθώς και των απόρων που δεν είχαν ακόμη αποκατασταθεί (μονάδες 12).

Μονάδες 25

ΚΕΙΜΕΝΟ Α [Η ΠΕΡΙΠΤΩΣΗ ΤΗΣ ΚΑΙΣΑΡΙΑΝΗΣ]

Η εγκατάσταση των προσφύγων στην Καισαριανή αντανakλά τη γενική κατάσταση στην Ελλάδα, της αδιαφορίας και της εγκατάλειψης. Η μοναδική παρηγοριά των κατοίκων ήταν ο καθαρός αέρας. Ίσως αν δεν υπήρχε το φυσικό αυτό δώρο να είχε νεκρωθεί ο συνοικισμός, καθώς οι συνθήκες διαβίωσης χαρακτηρίζονται από άθλιες έως αβίωτες.

Αρχικά οι πρόσφυγες εγκαταστάθηκαν σε σκηνές, όπου παρέμειναν για αρκετό χρονικό διάστημα. Κατόπιν κατασκευάστηκαν από το κράτος 500 ξύλινα παραπήγματα και 1000 πλινθόκτιστα δωμάτια. Η επιτροπή αποκαταστάσεως ανέλαβε να βελτιώσει τη θέση των προσφύγων και κατασκεύασε 350 σπίτια με τρεις ή τέσσερις κατοικίες διαφόρων τύπων. [...] Η κατάσταση των ανθρώπων που έμεναν στα παραπήγματα ήταν απελπιστική, αρκεί να σημειωθεί ότι σε κάθε ξύλινο σπιτάκι κατοικούσαν δύο οικογένειες. [...]

Η ύδρευση του προσφυγικού αυτού πληθυσμού γινόταν με βυτία του δήμου και τις ελλείψεις τις αναπλήρωναν οι υδροπώλες, οι οποίοι εμπορεύονταν το νερό. [...]

Στο μεγάλο ρεύμα³ οι ακαθαρσίες, τα σκουπίδια, τα ράκη της ταπητουργίας παρουσίαζαν φρικτό θέαμα.

² Μας εξωθούν: Μας κάνουν έξωση.

³ Ρεύμα: Ρέμα, κοίτη χειμάρρου.

Σπ. Τζόκας, «Η ένταξη των προσφύγων στην ελληνική κοινωνία και η εγκατάσταση στην Καισαριανή», στο: *Ο ξεριζωμός και η άλλη πατρίδα. Οι προσφυγούπολεις στην Ελλάδα*. Επιστημονικό Συμπόσιο (11 και 12 Απριλίου 1997), Αθήνα: Εταιρεία Σπουδών Νεοελληνικού Πολιτισμού και Γενικής Παιδείας, χ. χ., σ. 123.

ΚΕΙΜΕΝΟ Β [Η ΣΤΕΓΑΣΗ ΤΩΝ ΕΥΠΟΡΩΝ]

Πολύ λίγοι [πρόσφυγες] είναι σε θέση να ξεφύγουν από τη λύση της πρόχειρης κατασκευής νοικιάζοντας ή ακόμη καλύτερα αναλαμβάνοντας οι ίδιοι την οικοδόμηση των κατοικιών τους. Στους τελευταίους παρέχονται οικόπεδα και δάνεια, ενώ το κράτος αναλαμβάνει τα έργα υποδομής. Οι περιπτώσεις της Νέας Σμύρνης, της Καλλίπολης και της Νέας Καλλικράτειας (στο νότιο άκρο της Πειραιϊκής) ανήκουν σ' αυτή την κατηγορία.

Το παράδειγμα της Νέας Σμύρνης είναι χαρακτηριστικό. Σμυρναίοι πρόσφυγες από τα ανώτερα κοινωνικά στρώματα στην πατρίδα τους οργανώνονται το 1923 και σε ένα χρόνο πετυχαίνουν την απαλλοτρίωση περιοχής ανατολικά της λεωφόρου Συγγρού. Το 1925 αρχίζει η οικοδόμηση σύμφωνα με το Σχέδιο Καλλιγά που προέβλεπε μεγαλύτερο πλάτος δρόμων.

Γ. Τζεδόπουλος (επιμ.), *Πέρα από την καταστροφή. Μικρασιάτες Πρόσφυγες στην Ελλάδα του Μεσοπολέμου*. Υπό την αιγίδα της Βουλής των Ελλήνων. Αθήνα: Ίδρυμα Μείζονος Ελληνισμού, ²2007, σσ. 86-87.

ΚΕΙΜΕΝΟ Γ [Η ΤΕΝΕΚΕΔΟΥΠΟΛΗ ΤΗΣ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ]

Ένα ολόκληρο χωριό, αποτελούμενο από μικροσκοπικά τενεκεδόσπιτα ξεπήδησε στα προάστεια της Θεσσαλονίκης, προσφέροντας μια πρωτόγονη στέγη σε τετρακόσιες οικογένειες, δηλαδή σε πάνω από δύο χιλιάδες άτομα.

[...] [Οι καλύβες] είναι [...] απερίγραπτα στενάχωρες. Με τον τρόπο που έχουν κατασκευαστεί είναι αδύνατο να είναι αεροστεγείς το χειμώνα κι έτσι είναι κρύες και υγρές. Το καλοκαίρι ο καυτερός ήλιος που πέφτει στις τσίγκινες στέγες μετατρέπει τις παράγκες σε σωστούς φούρνους. Όσο θλιβερά κι αν είναι αυτά τα καταλύματα, προσφέρουν κάποιου είδους προστασία στους ενοίκους τους. [...] Όμως και στην καλύτερη περίπτωση [...] δεν αντιπροσωπεύουν παρά την κατώτατη βαθμίδα της πολιτισμένης ζωής.

Η. Morgenthau, *Η Αποστολή μου στην Αθήνα. 1922-Το έπος της εγκατάστασης*, μετ. Σ. Κασσιάν, Αθήνα: Τροχαλία, 1994, σσ. 342-344.